

OB NASTOPI JOHNA FITZGERALDA KENNEDYJA**KAJ OBLJUBLJA SVETU NOVI PREDSEDNIK ZDA**

Kennedy je 35. in hkrati najmlajši predsednik v vsej ameriški zgodovini - „Bakla zgodovine je prešla v roke novemu rodu Američanov“ - Pred katerimkoli vrhunskim sestankom so nujna izčrpna in tajna pogajanja

S svečano prisego, ki jo je 20. t. m. položil pred Kongresom, je John Fitzgerald Kennedy postal predsednik Združenih držav Amerike. S tem je ta mogočna država, o kateri je Eisenhower v poslovnem govoru dejal, da je najmočnejša in najvplivnejša dežela na svetu, dobila svojega 35. in hkrati najmlajšega predsednika v vsej zgodovini.

Takoj po prisegi je novi, 43-letni predsednik imel govor, katerega vsebina je še danes v središču pozornosti mednarodne javnosti. Govor je bil posvečen izključno zunanje-političnim vprašanjem in se odlikuje po svoji izredni jasnosti ter je vsekakor vreden velikega državnika.

»Pred vami in Vsemogočnim sem položil«, je v začetku dejal Kennedy, »isto svečano prisego, ki so jo pred približno 175 leti predpisali naši očetje. Svet se pa danes zelo razlikuje od tedanjega. Človek ima v svojih rokah oblast, da odstrani katerokoli obliko človeške revščine, kakor tudi da uniči katerokoli obliko življenja. Toda danes so v svetu postala sporna celo revolucionarna načela, za katera so se bojevali naši očetje: prepričanje namreč, da človekove pravice ne izhajajo iz radodarnosti države, temveč so neposredno dane od Boga.«

NOVI ROD AMERIČANOV

Kennedy je nato poudaril, da je današnji rod naslednik prve ameriške revolucije. »Prijateljem in neprijateljem sporočam«, je dejal, »da je bakla prešla v roke novemu rodu Američanov, rojenemu v tem stoletju, prekaljenemu v vojni ter v hladnem in grenkem miru.« »Vsaka država, pa naj bi nam želela dobro ali slabo, naj ve, da bomo plačali kakršnokoli ceno, pretrpeli vsakega prijatelja in se postavili do robu vsakega sovražnika, da zagotovimo obstoj in zmago svobode.«

Zavezniki državam je novi predsednik zagotovil prijateljstvo in zvestobo Amerike ter jih pozval, naj ohranijo enotnost, kajti le tako lahko uspešno kljubujejo »mogočnemu tekmeču«.

ODNOSI Z NOVIMI DRŽAVAMI

V naslednjih izjavah je Kennedy napovedal, kakšna bo politika njegove vlade do novih držav, ki nastajajo v Afriki, Aziji in na ostalih celinah. Državam, ki postajajo neodvisne, je dejal, obljubljam, da ne bomo dovolili, da se odpravi stara oblika

kolonialnega gospostva in se vpelje novo, še hujše izkoriščanje. Ne pričakujemo si, je nadaljeval, da bodo nove države vedno podpirale naša stališča, a upamo da bodo vselej pripravljene se boriti odločno za lastno svobodo. O gospodarski in drugi pomoči, ki bo tem državam nudila Amerika, je izjavil: »Ljudem iz koč in vasi polovice sveta, ki se bojujejo, da bi strgali verige revščine«, obljubljam, da jim bomo nudili vso pomoč toliko časa, dokler bodo sposobni, da sami pričnejo skrbeti zase. »Tako se ne bomo ravnali zaradi komunistov ali zato, da si pridobimo glasove novih držav, ampak zato, ker je to pravično.«

O DRŽAVAH LATINSKE AMERIKE

Precej jasen je bil Kennedy tudi glede bodočih odnosov z deželami Latinske Amerike. Tem državam je še posebej obljubil, da bo »lepe besede spremenil v dejanja« in svobodoljubnim narodom ter vladam zlasti

»Združeni narodi zadnje upanje človeštva«

Novi predsednik je obljubil vso pomoč Združenim narodom, ki predstavljajo »zadnje upanje v dobi, ko so vojna sredstva močnejša od instrumentov miru«. Amerika bo Združenim narodom zlasti pomagala, da se ne spremenijo le v tribuno za ostre polemike in medsebojno zmerjanje, temveč postanejo varen ščit za nove in šibke države ter obenem razširijo in učvrstijo svoj vpliv in svojo moč.

Dobršen del govora je Kennedy posvetil vprašanju razorožitve in odnosom s komunističnim Vzhodom. Poudaril je, da bi obe strani morali znova pričeti iskati pot miru, »preden bodo mračne sile uničenja, ki jih je sprostila znanost, pahnilo človeštvo v namerno ali slučajno samouničenje«.

»Obe strani«, je nadaljeval, »sta po pravičnosti prestrašeni zaradi stalnega širjenja smrtonosnega atoma, vendar obe sodelujeta v tekmi, ki bi spremenila sedanje negotovo ravnotežje v svetu. Nikdar se ne smemo pogajati iz strahu, prav tako pa se ne smemo bati pogajanj.«

Kennedy je poudaril potrebo, naj tako Zahod kot Vzhod oblikujeta nove in natančne predloge za nadzorstvo nad oborožitvijo in naj postavita pod nadzorstvo vseh držav sile, ki lahko uničijo druge narode in države.

pomagal odpraviti revščino. »Naj vsi naši sosede vedo,« je dejal, »da se jim bodo pridružili, če »bo treba odbiti napad na kateremkoli koncu Amerike.« Vsaka druga sila pa naj se zaveda, da »ta polobla name-rava ostati gospodar v lastni hiši.«

Ni nobenega dvoma, da je Kennedy pri tem mislil zlasti na Kubo, s katero je Amerika pred kratkim pretrgala diplomatske odnose. S tem da je govoril o »ameriški po-iobli«, je potrdil veljavnost in važnost tako imenovane Monroejeve doktrine, po kateri so samo ameriške države pristojne za reševanje vprašanj, ki zadevajo tamkajšnjo poloblo. Iz Kennedyjevih izjav se nadalje lahko razume, da so ZDA pripravljene braniti ta načela tudi s silo. Kljub temu se iz celotnega govora lahko sklepa, da se bodo s Fidelom Castrom morda v kratkem pričela pogajanja za rešitev spora, saj ni nikjer besede ali izraza, ki bi za vselej onemogočila pričetek dvostranskih razgovorov.

Obe strani, je še dejal, naj raje skupno osvajata puščave, skupno zatirata bolezni, raziskujeta globine oceanov in podpirata obrt in trgovino. Naj obe strani sodelujeta pri skupnem delu, katerega končni cilj ni vzpostavitev ravnotežja sil, temveč nastanek novega sveta, v katerem bodo »močnejši pravični, šibki bodo varni in mir bo zagotovljen za vselej«.

Na koncu je Kennedy izrazil prepričanje, da bo za doseg tega cilja požrtvovalno sodelovalo vse ameriško ljudstvo in zaključil govor z naslednjimi besedami: »Ko prevzamemo vodstvo dežele, ki jo ljubimo, prosimo Boga, naj nas blagoslovi in nam pomaga, saj se zavedamo, da na zemlji moramo le izpolnjevati Njegovo delo.«

ODMEVI V MOSKVI

Govor predsednika Kennedyja je bil v moskovskih vladnih krogih na splošno ugodno sprejet. Radio Moskva je poudaril, kako zahodni krogi ugotavljajo, da se je govor »po svojem bistvu, tonu in jeziku razlikoval od nedavnih izjav Eisenhowerja in Nixona«. »Ljudje upajo«, je radio dejal, »da bodo za časa Kennedyjeve vlade sovjetsko-ameriški odnosi takšni, kot za časa Rooswelta«. »Sovjetska zveza«, je zaključil, »bo naredila vse, kar je v njeni moči, da

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

- NEDELJA, 29. januarja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Slovenske narodne pesmi; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 Oddaja za najmlajše: »Petpedi«, pravljica (Slavko Rebec). Igrajo člani RO; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj — Kronika tedna v Trstu; 14.45 Pojeta Dana Filipič in Franc Koren, ob spremljavi Avsenikovega kvinteta; 17.00 Tržaški obiski: »Nabrežina«; 19.00 Nedeljski vestnik; 19.15 Operetna fantazija; 21.00 Iz zakladnice slovenskih narodnih pesmi: »Sem se rajtov ženiti« (Lelja Rehar); 22.00 Nedelja v športu.
- PONEDELJEK, 30. januarja, ob: 18.00 Italijanščina po radiju; 18.30 Baročna glasba — Pugnani-Kreiser: Preludij in Allegro, Vivaldi; Koncert v G-duru, Haendel: Concerto grosso v c-molu, op. 6 št. 8; 19.00 Znanost in tehnika — Franc Orožen: »Bionika, nova znanstvena veja«; 20.00 Sportna tribuna; 20.30 Terenzio Gargiulo: »Maria Antonietta«, opera v treh dejanjih. Približno ob 21.10 »Opera, avtor in njegova doba«. Približno ob 22.00 »Nove knjige in izdaje«.
- TOREK, 31. januarja, ob: 18.00 Radijska univerza — Ivan Rudolf: Cudovitosti rastlinstva: »Produktivnost rastlinskega izparevanja«; 19.00 Pisani balončki, radijski teden za najmlajše; 21.00 Tvorinica sanj, obzornik zanimivosti iz filmskega sveta; 22.00 Italijansko sodobno pesništvo v delih sedmih predstavnikov mlajšega rodu — J. Tavčar: »Franco Fortini«.
- SREDA, 1. februarja, ob: 18.00 Slovenščina za Slovence; 18.30 Liki in značaji iz opernih del: »Sigfrid« (Igor Rutar); 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starc); 20.30 »Zaljubljen violinist«, radijska komedija (Ermanno Carsana - Mirko Javornik). Igrajo člani RO; 22.00 Stravinsky: »Kralj Ojdip«, opera oratorij.
- CETRTEK, 2. februarja, ob: 18.00 Radijska univerza — Tone Penko: Strupi, mamila in nasladila: »Bencin in kloroform«; 19.00 Širimo obzorja: Svet v katerem živimo: »Voda« (Drago Renar); 20.30 Simfonični koncert orkestra Tržaške filharmonije. Približno ob 21.10 »Umetnost« — »Knjiga Giuseppea Marotte Gli alunni del tempo« (Josip Tavčar). Približno ob 21.50 »Umetnost« — Miran Pavlin: »Figuralne arheološke izkopanine v Sloveniji«.
- PETEK, 3. februarja, ob: 18.00 Italijanščina po radiju; 18.30 Dukas: La péri — poeme dancé, Hačatarjan: Maškerada - suita; 19.00 Šola in vzgoja — Ivan Teuerschuh: »Lik pravega vzgojitelja«; 21.00 Gospodarstvo in delo; 21.20 Koncert operne glasbe; 22.00 Obletnica tedna — Rado Bednarik: »Amerika na pragu državljanske vojne — ustanovitev Konfederacije ameriških držav; 22.15 Srečanje s slavni glasbeniki: »Arthur Rubinstein« (C. Gherbitz); 22.45 Poje »Duo sa Kvarnera«.
- SOBOTA, 4. februarja, ob: 13.30 Dobrodošle! Plošče prvič v oddaji; 15.30 »Trije smehljaji nadanega Mihaela«, po povesti Leva Nikolajeviča Tolstojaja prevedla in za radio priredila Bogdana Rudolf. Igrajo člani RO; 18.00 Radijska univerza — Ivan Artač: Razvoj Evrope, II. del — Novi vek: »Doba liberalizma«; 19.00 Pomenek s poslušalkami; 20.30 Teden v Italiji; 20.40 Zbor »Slava Klavora«; 21.00 »V hribih«, radijska igra (Edvard Martinuzzi). Igrajo člani RO.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 29. januarja, **nedelja**: 1. predpostna
- 30. januarja, **ponedeljek**: Savina
- 31. januarja, **torek**: Janez B., Vanja
- 1. februarja, **sreda**: Ignacij
- 2. februarja, **četrtak**: Svečnica
- 3. februarja, **petek**: Blaž
- 4. februarja, **sobota**: Gilbert, Bejana

PLANINSKI VEČER

V sredo, 1. februarja, ob 20.30 priredi Slovensko planinsko društvo v Trstu v Gregorčičevi dvorani, ulica Geppa 9.

»PLANINSKI VEČER«

s predavanjem barvnih filmov Aljoše Zerjela s potovanja po Grčiji. Sledila bo družabna predpustna zabava.

Kaj obljublja svetu novi predsednik ZDA

(Nadaljevanje s 1. strani)

bo seme prijateljstva obradilo blagodejne sadove.

Mnogo zanimanja je v zahodnih krogih vzbudila brzojavka, ki sta jo te dni Kennedyju poslala Hruščev in predsednik prezidija ZSSR Brežnjev. V njej med drugim izražata upanje, da se bodo s skupnimi naporimi mogli »korenito zboljšati odnosi« med dvema državama in da se bo mogel popraviti ves svetovni položaj. Poudarila sta tudi, da je sovjetska vlada vedno pripravljena podpreti vsako dobro pobudo, da se »na svetu doseže trden mir in da bi vsi narodi živeli v prijateljstvu«.

Precej drugačno mnenje pa imajo o Kennedyju Kitajci, ki so izjavili, da med novim in prejšnjim predsednikom ni nobene bistvene razlike in da se zato njih politika ne bo v ničemer spremenila. Tudi to nam dokazuje, da med Sovjeti in Kitajci ni enakih pogledov na zunanjo politiko.

Kakšno politiko bo Kennedy dejansko vodil do Sovjetske zveze in kakšne stike namerava navezati s sovjetskimi voditelji, se danes še ne more natančno predvidevati. Vse pa kaže, da bo previdnost njegovo prvo pravilo za reševanje teh kočljivih vprašanj. To izhaja med drugim iz izjave, ki jo je dal novi zunanji minister Rusk, in sicer,

da se bo za reševanje zunanjepolitičnih zadev nova vlada posluževala zlasti rednih diplomatskih sredstev. To pomeni, da Kennedy ne pojde na vrhunske sestanke in se ne mara sestati z najvišjimi voditelji drugih držav, če diplomati prej ne pripravijo poti in če ni skoraj stoddotne možnosti, da pride do sporazuma.

Predsednik Kennedy je na brzojavko, ki mu je poslal Hruščev, odgovoril, da je pripravljen pričeti razgovore s Sovjeti. Toda predmet razgovorov naj bi ne bila samo sporna vprašanja, temveč bi se morali najprej proučiti vzroki, zaradi katerih so spori nastali. Če pa hočemo, da je takšno delo uspešno, morajo dvostranska pogajanja biti tajna. Javna razprava se namreč spremeni, kot so dokazali dogodki na pariškem vrhunskem zasedanju, v navaden propagandistični boj, v katerem državniki ne iščejo drugega, kot da si pridobijo največjo naklonjenost javnosti.

Če se vodijo tajna pogajanja, pa te nevarnosti ni, kajti obe stranki morata resno in izčrpno proučevati postavljena vprašanja, in sicer ne kot dva tekmeča, ki skušata drug drugega premagati, temveč kot dva sodelavca, katerih skupna korist je, da zagotovita mir na svetu.

D. L.

Djilas na svobodi

Prejšnji teden je bil izpuščen iz zaporov v Sremski Mitrovici Milovan Djilas, bivši ožji sodelavec maršala Tita. Petdesetletni Črnogorec je bil obsojen v začetku oktobra 1957 na sedem let ječe, ker je v Ameriki izšla njegova knjiga Novi razred, v kateri napada komunistično vodstveno plast v Jugoslaviji.

Praden je bil sedaj izpuščen, je podpisal izjavo, da se ne bo mešal v politiko. Časnikarjem je izjavil, da ni menjal svojega temeljnega prepričanja, razen v kolikor so se spremenile splošne razmere.

Kaj je varnejše

V Ženevi so se zbrali ta mesec na posvet strokovnjaki, da bi našli način, kako zmanjšati prometne nesreče in kako poenotiti prometne predpise za vso Evropo. Vsako leto se na evropskih cestah smrtno ponesreči 60.000 oseb. Tri do štirikrat toliko jih pa poberejo hudo ranjene. To se pravi, da se zgodi več kot četrt milijona hudih nesreč. Nadalje so prometniki ugotovili, da je med smrtnimi žrtvami 25 odstotkov pešcev, 30 odstotkov avtomobilistov in 45 odstotkov vozačev na motornih kolesih.

Motorna kolesa so torej na osnovi znanstvenih ugotovitev najbolj nevarno prevozno sredstvo. Ugotovitev drži tudi v primeri z letalom. Izračunali so, da je voznja z motornim kolesom na daljavo samo enega kilometra stokrat nevarnejša kot voznja z letalom na progi sto kilometrov.

—0—

CESTITAMO

V družini profesorja Viktorja Vižintina, ki poučuje na slovenski nižji šoli v Gorici, se je pred dnevi rodila hčerka. Gospa. rojena Boškin, doma iz Pevme, tudi poučuje na slovenskih osnovnih šolah. Mladi družinici obilo sreče!

Kitajska in Jugoslavija

Med Kitajsko in Jugoslavijo je zopet izbruhnul pravi diplomatski spor. Ministrski predsednik Ču-en-laj je priredil kosilo na čast albanski trgovinski delegaciji, ki je prišla na uradni obisk. Po pojedini je imel po običajni diplomatski navadi tudi napitnico. Vendar napitnice ni bilo dosti, pač pa precej več napadov na Jugoslavijo. Jugoslovanski odpravnik poslov Aleksander Sokorac je pri zunanjem ministrstvu v Pekingu ostro protestiral proti napadom na Jugoslavijo. Kitajci so se pa uslužno nasmihevali, mislili so pa svoje.

Pri vsej zadevi je pa značilno, da se vsako leto, sedaj je že tretjič, na sprejemu kakih Albancev Kitajci spravijo nad Jugoslavijo. In vedno je Ču-en-laj tisti, ki zavračja.

NA JUŽNEM TEČAJU!

Če bi pred nekaj desetletji brali tak naslov, bi se kar zdrznili v občudovanju človeškega poguma. Prvi, ki je tvegaj življenje v beli, ledeni puščavi, je bil polarni raziskovalec Amundsen, ki je leta 1911 zasadil norveški prapor na južnem temenu zemeljske poloble. Neznanske težave in žrtve so spremljale njegovo odpravo. Eno leto za Amundsenom se je dokopal skozi snežne zamete junaški Scott. Ves svet je cenil izredno junaštvo tečajnih raziskovalcev. Po Scottovi odpravi ni več nihče po kopnem došel na tečaj. Šele leta 1958 je to dosegel Nemeč Fuchs in 1959 sovjetski znanstvenik Dralkin.

V sredo, 4. januarja, je pa dosegla južni tečaj peta odprava po kopnem. Sestavljalo jo je enajst mož — znanstvenikov ameriške obsežne južnotečajne odprave. Odšli so iz obalne dežele Mary Byrd z dvema 39 tonskima traktorjema.

Južni Tirolci in naša manjšina

Nemška manjšina na Južnem Tirolskem ima marsikatero pravico, katere so za slovenske državljane v Italiji le daljni sen. Posebne pravice uživa tudi glede usposobljenostnih izpitov na vseučiliščih. V pojasnilo nekaterim vpraševalcem odgovarjamo, da smejo polagati usposobljenostne izpite v samo nemškem jeziku pripadniki nemške manjšine tudi na italijanskih univerzah. Južnotirolski kandidati bodo lahko polagali usposobljenostne izpite v nemškem jeziku na univerzi v Benetkah iz gospodarskih ved in arhitekture; v Rimu iz statistike in zrhivalnih ved; v Bologni iz zdravilstva, lekarništva, živinozdravništva, kemije in iz tehnike, v Florenci iz gozdarstva in agronomije. Dovolj je, da kandidati označijo v

prošnji, da žele polagati izpite v nemščine. Prošnje morajo vložiti do 28. februarja.

To smo pojasnili tudi zato, ker so nekateri v italijanskih in v naših krogih zmajevali z glavami, ko so naši šolniki v svojih popravkih k šolskemu osnutku zahtevali, naj velja za **usposobljenostne izpite ista pravica za nas kot za Nemce, to je: izpiti naj se polagajo v slovenščini pred komisijo, ki razume slovenski.** Izgovor, da bo težko najti primerne osebe za člane univerzitetnih izpitnih komisij ne drži, če jih tako hitro najdejo za vse mogoče panoge v nemškem jeziku.

Sta se lotila

Dolgo let je blodila po vsem svetu bivša perzijska cesarica Soraya, odkar se je ločila od moža, ker ni imela otrok. Živela je zelo udobno, ker ji je šah pošiljal mesečno po par milijonov za tolažbo. Zdaj se je pa menda Soraya naveličala praznega tekanja iz hotela v bar, iz zabavišča na plesišča, s snežnih tekem do konjskih dirk. Saj so je bili vsi časopisi polni in že siti. Prejšnji teden se je pa bivša šahova žena odločila, da bo začela — delati. Nakupila je večino delnic angleške avtomobilske tovarne Noble in je postala generalni ravnatelj podjetja.

Koliko bo delala gospa ravnateljica, bo mo pa videli.

Drugi, ki se je tudi lotil delati, je mož angleške princesinje Marjete, Toni Armstrong. Dolgo časa so ugibali na dvoru, ali naj ga naredo za grofa ali naj še puste, da živi od ženinih milijonov. Končno so bivšemu fotografu le našli ustrezno delo pri tvrdki, ki daje tvornicam nasvete za zunanjo estetsko obliko novih proizvodov. Ta v. tika posvetovalnica bo izdajala tudi poseben obzornik in Armstrong ima nalogo izbirati zanj ilustracije. Ta mesec še ne bo prejel plače, potem pa že.

Konec stavke

V ponedeljek je zastopnik belgijskega zunanjega ministra javil po radiu. »V vsi državo se je vrnilo redno življenje«. Končala se je namreč 34 dni trajajoča stavka. Čala se je namreč 20. decembra, ko so belgijski socialisti začeli odpor proti vladi in njenemu predsedniku Eyskensu, ki sta uvedla poseben zakon varčevanja. Več kot 600.000 delavcev je prekrizalo roke. Ustavili so delo v rudnikih in tovarnah; vlaki niso tekli in celo smeti so se kopičile po cestah velikih mest. Kljub nemirom pa je parlament odobril nepriljubljeni zakon.

Iz stavke bi se bila skoraj izcimila državljanska vojna. Stavkujoči so v 1300 slučajih poškodovali javne naprave. Valonci so začeli nastopati proti severnim Flamcem. Od stavke povzročena škoda je zrastle že v milijarde. Padale so že smrtne žrtve, štiri; na koncu je pa le zmagala trezna pamet. Voditelj stavke, socialistični sindikalist Renard, je zatrobil k umiku. Pripomnil pa je, da se bo borba nadaljevala v novi obliki.

Zmrznjene note

Letošnji hudi mraz je na Dunaju posegel celo v diplomatske zadeve. V četrtek je bil sprejet v slovesni avdienci pri državnem predsedniku novi poslanik dominikanske republike Alejandro Grullon. Častna četa in godba ga je po protokolarnem običaju pozdravila s himno njegove republike. Ko je poslanik odhajal, bi mu tudi morala zaigrati iste note. Toda, glej spaka, vse je bilo tiho, čeprav so se godci napenjali v pihala; samo en klarinet je zacvilil. Diplomati republike Dominika je bil v zadregi, še bolj pa kapelnik. Takoj je pregledal instrumente in je ugotovil, da se je v trobilih sapa zgostila in zmrznila.

Kaj storiti? Čez pol ure je bil namreč napovedan k sličnemu sprejemu za izročitev poverilnic japonski poslanik Fuijo Ušita. Ko je privozil njegov avto, je kapelnik ves preplašen zamahnil — in je šlo. Sonce, ki je med tem prisijalo, je odtajalo trobente. Japonska je pač »dežela vzhajajočega sonca« in sonce je tudi to pot pomagalo.

Upor na morju

Izmed zapadno evropskih držav se je zdelo, da še najbolj mirno živi Portugalska pod Salazarjevo vlado. Pokazalo se je pa drugače. Kot strela z jasnega je pa v ponedeljek udarila novica, da so morskimi razbojniki naskočili in po kratkem boju zasedli veliko portugalsko preoceansko ladjo »Santa Maria«. Na njej je šeststo potnikov, katere drže napadalci kot talce.

V torek zvečer se je pa izkazalo, da so »morski razbojniki« le politični nasprotniki samodržca Salazarja. Vodja napadalcev kapitan Henrik Galvao je izjavil, da je ladjo zasedel na ukaz generala Delgado, ki je načelnik opozicionalnih portugalskih političnih skupin v inozemstvu. »Santo Mario« love vojne ladje in letala, a se jim je včeraj še izmuznila iz obroča. Politični ubežniki v Kanadi in Angliji popolnoma odobravajo ravnanje kapitana Galvaa in generala Delgada.

NOVI KVESTOR

V torek je prišel v Trst novi tržaški kvestor dr. Armando Pace. Novi vodja tržaške policije je doma iz pokrajine Catanzaro in je star 59 let. Služboval je v Rimu, nato je bil povišan za kvestorja v Viterbu in potem v Benetkah. Preden je prišel k nam, je opravljaj posle generalnega inšpektorja v notranjem ministrstvu.

Neodgovorne izjave

V Gorici izhaja revija »Iniziativa Isontina«, katere odgovorni urednik je Pasquale De Simone, odbornik goriške občine in hkrati urednik lista »Arena di Pola«, glasila istrskih beguncev.

V decembrski številki je revija objavila tudi dva sestavka, od katerih je enega podpisal doberdobski župan Andrej Jarc, drugi članek pa nosi podpis števerjanskega župana Hermenegilda Podveršiča in njegovega namestnika Cirila Terpina.

Na koncu svojega članka Andrej Jarc takole piše: »Razen želje, ki jo nekateri izražajo (manifestata da qualche parte), da bi videli imena vasi in ulic napisana tudi v slovenskem jeziku — kar bomo posebej obravnavali — državljani slovenskega jezika nimajo posebnih problemov. Ti (državljani slovenskega jezika, op. ur.) se namreč po svojih težnjah in usmerjenosti lahko poslužujejo vseh svobodnim tiskom, kulturnimi, zabavnimi in drugimi društvi v materinem jeziku.«

Dolgo smo listali po reviji z upanjem, da, kar beremo, ni napisal ali podpisal slovenski doberdobski župan Andrej Jarc. Toda naš up je bil zaman. Tudi ostalo pisanje revije — n. pr. na str. 13 — žal potrjuje, da se je Andrej Jarc res takole izrazil.

Za enkrat ga samo javno vprašamo, kako more kot župan, se pravi v imenu vseh Doberdobcev, dajati takšne neosnovane in celo lažnive izjave, ko je vendar znano, da ne obstaja noben poseben zakon, ki bi Slovencem na Goriškem in v Beneški Sloveniji jamčil njih narodne pravice. Ali ni sam Andrej Jarc pred kratkim doživel, da je goriški prefekt Nitri razveljavil sklep njegovega občinskega sveta, da se v doberdobski občini postavijo dvojezični napisi vasi in ulic?

Prav tako je treba javno vprašati, kako je mogoče, da je na župansko mesto bil postavljen človek, o katerem najmanj lahko rečemo, da je popolnoma neobčutljiv za najosnovnejše probleme našega ljudstva v Italiji. Vprašamo se tudi, po kakšnem kriteriju voditelji naprednih Slovencev na Goriškem določajo kandidate za tako odgovorna mesta, kot so županska mesta?

Nerodno ali vsaj netočno se v reviji izražata tudi števerjanski župan in podžupan, ko pravita, kako Slovenci želijo, da bi vladni zakonski osnutek za uzakonitev slovenskega šolstva »čimprej postal zakon«. Oba bi namreč morala vedeti, da Slovenci želijo, da bi se šolstvo uzakonilo tako, kot so predlagale njih organizacije, in ne tako, kot je nameravala vlada.

Pasquale De Simone je seveda takoj izkoristil neodgovorne izjave Andreja Jarca ter v svojem listu »Arena di Pola« z dne 17. 1. m. napisal uvodnik z značilnim naslovom: »Medtem ko Primorski vpije o zatiranju, doberdobski župan priznava resnico«.

Res hvale vredna priprava na bližnje občinske volitve!

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V nedeljo, 29. januarja, ob 16. uri na Kontovelu

Alejandro Casona

»DREVESA UMIRAJO STOJE«

V vlogi gospe Eugenie nastopa tržaška rojakinja, članica ljubljanske Drame Elvira Kraljeva

Tržaškega

Tržaški pokrajinski svet:

»LONDONSKI SPORAZUM NI ZAKON!«

Na seji tržaškega pokrajinskega sveta, ki je bil prejšnji petek, se je ponovno zgodilo nekaj, kar zgovorno dokazuje, v kakšnih nezdravih razmerah morajo še vedno živeti tržaški Slovenci.

Na dnevnem redu je v petek bila tudi razprava o pravilniku, ki naj urejuje potek sej pokrajinskega sveta. O tej zadevi je govoril tudi komunist Colli ter predlagal, naj se člen 11 tako spremeni, da bodo svetovalci imeli pravico zahtevati slovenske prevode vseh aktov, in sicer zato, da se lahko prav vsi svetovalci natančno seznanijo z vprašanji, ki jih morajo proučiti in rešiti.

Proti tej povsem upravičeni zahtevi je pa odločno nastopil liberalec dr. Jona. Ta je med drugim omenil razmere na sodišču, kjer je na osnovi 137. člena kazenskega in na osnovi 122. člena civilnega postopnika zabranjena uporaba slovenskega jezika. Če bi se pa kdo pri tem skliceval na določila londonskega sporazuma, naj ve, da »ta določila« niso nikdar postala za vse državljane »obvezen zakon«.

Svoja izvajanja je odvetnik Jona zaključil z drzno zahtevo, naj svet sprejme sklep, da se o takšnih vprašanjih ne sme razpravljati v okviru pokrajinskega sveta. To zahtevo pa je podkrepil z izjavo, ki spominja na čase pokojnega dučaja: »Tu se govori in se bo vedno govorilo italijanski!«

Dr. Joni je seveda priskočil na pomoč misovc Strudhoff, predsednik Delise, ki je demokristjan, pa je izjavil, da je predlog komunista Collija »v navzkrižju z zakonskimi predpisi« in zato nesprejemljiv.

Pri glasovanju so zahtevo po spremembi 11. člena pravilnika podprli le komunisti, socialist Medani in ing. Pečenko, socialni demokrat pa se je vzdržal glasovanja. Vse ostale stranke pa so bile proti.

Kot vidimo, smo na Tržaškem še zdaleč pred normalizacijo, saj se dogaja, da za današnje vodstvo pokrajinske uprave določila londonskega sporazuma niso zakon in po tem načelu se žal tudi ravna.

Menimo, da bi o tem vprašanju nujno morali vzeti stališče občinski sveti naših okoliških občin, ki imajo s pokrajino marsikaj skupnega.

Tržaški mestni svet:

GOSPODARSKO STANJE, OPCINE IN LONJER

Na ponedeljkovi seji tržaškega občinskega sveta se je nadaljevala razprava o resoluciji, ki so jo v zvezi s tržaškim gospodarskim stanjem predlagali svetovalci misovske stranke. O tej zadevi je govoril socialni demokrat Puecher, ki je poudaril, da se z resolucijo ne strinja, češ da je njena vsebina pomanjkljiva in preveč splošna. Poudaril je, da bodo socialni demokrati raje podprli resolucijo demokristjanske stranke, češ da je bolj stvarna in da bolje ustreza dejanskemu stanju.

Župan Franzil je na seji tudi odgovoril svetovalcu dr. Deklevi, ki je postavil nekaj zahtev v korist Opčin. Tako je zahteval, naj se sedanja javna razsvetljava na Opči-

nah zamenja s fluorescentno, ker se po tamkajšnjih glavnih ulicah razvija čedalje večji promet. Olepšajo naj se nadalje glavne ulice, in sicer tako, da se vzdolž cest zasadi lepotečno drevje. Dr. Dekleva je končno predlagal, naj se zgradi vsaj eno javno stranišče, saj je vendar znano, da je na Opčinah vsak dan mnogo turistov in drugih potnikov.

Slovenski svetovalec je tudi vprašal, kdaj namerava občina zgraditi pralnico v Lonjerju, za kar je baje bil že določen denar.

Župan Franzil je dejal, da bo mestna uprava mogla posvetiti večjo pažnjo potrebam na Opčinah, ko bo odobren novi regulacijski načrt. Glede stranišč pa je treba upoštevati, da bi takšna stranišča, kot si jih želijo Openci, stala po 8 — 10 milijonov lir.

V tej zvezi omenimo, da je župan v nedeljo obiskal Opčine in imel v kino dvorani govor, v katerem je poročal o upravnih vprašanjih, ki zadevajo Opčine in bližnjo okolico. Odgovoril je tudi na razna vprašanja, ki so mu bila nekaj dni prej dostavljena pismeno. Slično predavanje bo tudi v nedeljo, in sicer v kino dvorani Moderno. Župan bo govoril o vprašanjih, ki zadevajo zlasti mestno četrt Sv. Jakob.

Repentabor:

PRVA SEJA OBČINSKEGA SVETA

V soboto se ob 18. uri prvič sestane novoizvoljeni občinski svet. Glavna točka dnevnega reda je izvolitev župana in upravnega odbora. Pred tem pa mora svet potrditi izvolitev vseh 15 svetovalcev. V upravnem odboru so poleg župana še dva odbornika in dva namestnika.

OBISK V LJUBLJANI

Odposlanstvo tržaške Trgovinske zbornice se je vrnilo konec prejšnjega tedna z dvodnevne obiska v Ljubljani. V slovenski prestolnici se je srečalo s predstavniki Trgovinske zbornice Slovenije in tudi z ministrom za blagovni promet LRS dr. Dermastjo.

Predmet razgovorov je bilo gospodarsko sodelovanje in blagovna izmenjava med obema obmejnima področjema in tudi gospodarsko sodelovanje med dvema državama. Govorili so nadalje o okrepitevi cestnih zvez in tudi o izmenjavi električne energije med Tržaškim ozemljem in Slovenijo. V Trstu naj bi zgradili termično centralo, na jugoslovanskem področju pa hidroelektrično, ki bi se med seboj povezali in ustvarili močno električno mrežo.

Obisk v Ljubljani je bil koristen in razgovori se bodo nadaljevali.

DR. PALAMARA JE ŽE ODLOČIL

Generalni vladni komisar Palamara je zavrnil priziv, ki sta ga proti imenovanju g. Švaglja, predsednika Slov. gospodarskega združenja v komisijo za bolniško blagajno trgovcev, na pobudo in s potuho laških nacionalistov vložili organizaciji Federcommercio in Associazione commercianti al dettaglio (Združenje trgovcev na drobno).

Dr. Palamara je priziv odbil, češ da ni pristojen za reševanje tega vprašanja. Ome-

njeni organizaciji sta zato takoj predložili priziv notranjemu ministrstvu. Ugotoviti je pri tem treba, da se komisija za sestavljanje seznama upravičencev bolniške blagajne sploh še ni sestala in da zato blagajna najbrž ne bo mogla pričeti z delom v roku, ki je bil določen, kar gotovo predstavlja za trgovce občutno škodo.

Protestno pismo

Kmečka zveza nam je poslala v objavo pismo, naslovljeno predsedniku prizivnega sodišča v Trstu, v katerem protestira, ker ni bil letos imenovan noben njen član v posebno komisijo za reševanje kmetijskih sporov.

Zaradi pomanjkanja prostora objavljamo le glavne dele pisma:

»Dne 9. dec. 1960 smo prejeli pismo Vaše ekscelence od dne 2. dec. 1960, v katerem nas pozivate, da imenujemo osebe, izmed katerih bi Vi izbrali strokovnjake v specializirani komisiji za reševanje kmetijskih sporov na sodnji in prizivnem sodišču v Trstu.

Mi smo nemudoma odgovorili na Vaš poziv, a smo kasneje ugotovili, da v nobeno od omenjenih komisij ni bil imenovan naš predstavnik.

To dejstvo ni v skladu s črko in duhom zakonskih določil, ki hočejo dati možnost strankam, ki sklepajo kmetijske pogodbe, da imajo svojega predstavnika v omenjenih komisijah. Odlok, s katerim sta bili sestavljeni omenjeni komisiji, je izključil pomemben del pogodbenih strank s tem, da ni vključil v specializirani komisiji predstavnike naše organizacije.

Ne moremo zatajiti našega začudenja, ko smo čitali v krajevnih časopisih, da so bile tako v komisijo pri sodnji kot v ono pri prizivnem sodišču imenovane samo osebe, ki jih je predlagala Pokrajinska zveza neposrednih obdelovalcev s sedežem v Ulici Roma 20.

V skladu z navedenimi dejstvi moramo vztrajati na tem, da se vključijo v specializirani komisiji sodnje in prizivnega sodišča tudi predstavniki Kmečke zveze.

Beneška Slovenija

TIPANA

Po dolgem, dolgem času je pricurljala voda tudi do naše najbolj oddaljene frakcije Debeležev (Debellis) v dolini Karnajte, ki je levi pritok Tera. Nad Nemami se začne viti naša dolina v globelih med golimi in pustimi pobočji. Debeleži se stiskajo že prav tam na koncu, zapuščeni na kraju sveta. Zato je tudi vodovod prava sreča za vas. Služil bo 160 prebivalcem in 80 glavam živine. Večino stroškov za vodovod je prevzela država, in sicer v iznosu dveh milijonov 370 tisoč lir, in to na podlagi zakona o gorskih pokrajinah št. 991. Ostane še nepokritih 330 tisoč lir, katere bodo odplačevali člani vodovodnega konzorcija.

Vodovod je blagoslovil župnik iz Viskorše č. g. Castagnaviz. Prisostvovali so skromni slovesnosti tudi zastopniki province in okoliških občin. Občinarji pričakujemo, da bodo oblasti pogledale, ali nam je še česa potreba. Manjka še marsikaj.

TAVORJANA

Prejšnjo soboto so v naši občini slovesno odprli veliko podjetje za obdelovanje marmorja. Slovesnosti se je udeležil tudi čedadski župan, senator Pelizzo. Podjetje »Friulana marmi« sta ustanovila dva izseljenca, ki sta preživela več let v tujini; eden v Venezueli, drugi v Vzhodni Afriki. Pri delu bo dobilo zaslužka več kamenjarjev iz naših krajev. Upajmo, da se ne bo sprejemalo na delo po narodnostni diskriminaciji in

STANDREŽ

V nedeljo ob deseti uri smo v farni cerkvi obhajali posebno slovesnost. Prisostvovali smo sv. maši v vzhodnem ali bizantinskem obredu. Maša, ki jo daroval dr. Stan-ko Jančič, je precej dolga. Reči moramo, da je sv. mašo res pel, ker je večji del maše obsežen v petju molitev v cerkvenoslovanskem jeziku. Mašniku je ves čas odgovarjal moški pevski zbor. Tudi ta ni imel lahke naloge. Izbrani pevci iz raznih vasi so silno ubrano prepevali pod vodstvom prof. Fileja. Mistični vzhodni obred je na vse vernike naredil globok vtis.

—0—

Standrež je že okrog in okrog obkoljen od novih mestnih naselij in stanovanjskih blokov. Seveda v njih ne prebivajo standrežci. Na Rojcah imajo novi stanovalci svojo faro in šole. Drugo predmestje je tako imenovano »kraško« med ledarno, proggo in do prvih nekdanjih vaških hiš. Tudi tu se hočejo osamosvojiti. Obe predmestji se potegujeta, katero bo nosilo zvonec in pritegnilo še stari standrež pod sé.

H koncu bi še pripomnil, da je zadnja zmrzlina škodila tudi našim zelenjadarjem, čeprav so mojstri v pripravi preksončnih gredic.

DOBERDOB

Gibanje prebivalstva. Doberdobska občina je ena večjih v goriški pokrajini, in sicer tako po obsegu kot po številu prebivalstva. Za lansko leto so našteali na matičnem uradu 1440 prebivalcev; moški so v večini za 62 enot. Več jih je pa zato, ker so všteti tudi obmejni financarji in orožniki. Kljub temu pa je število občinarjev padlo v primeri z letom 1959 za 41 oseb. Lani je bila

Kanalška dolina

da bodo zaposleni tudi ljudje iz naših vasi. Potrební marmor za obdelavo bodo lomili v plasteh, ki se vlečejo od Rezijske do Pontebe in iz Prapotna proti Podbonescu.

RAJBELJ

V petek smo spet zabeležili nesrečo v našem rudniku. Delavec Benedikt Fontana doma iz Rajblja je bil na delu pri razstreljevanju z minami. Bilo je že proti eni uri popoldne, ko je v rovu počilo in se je usulo kamenje in zemlja. Omenjenega delavca je usad oplazil in ga še precej hudo poškodoval po hrbtu in v bokih. Prepeljali so ga v videmsko bolnišnico, kjer bo moral ležati, po zdravniškem mnenju, najmanj trideset dni. Ob tej nesreči moramo zopet poudariti, da v rajbeljskem rudniku še ni tako poskrbljeno za varnost, da bi delavci brez skrbi lahko delali. Še neka nerodnost, in sicer prometna, nas teži. Snežni zameti pokrivajo prelaz čez Predil in ovirajo pot. Vendar jo na tej strani čistijo, da je omogočen tudi promet z avtomobili.

Toda ko prideš na vrh prelaza, ne moreš dalje. Cesta v Log ni prav nič skidana. Avtobusi, ki vozijo iz Gorice ob Soči navzgor, pa naj so italijanski Ribijevi ali podjetja Avtopromet iz Nove Gorice, se lepo ustavi-jo v Logu. Kdor ima pot čez Predil, naj si pa pomaga, kakor ve in zna. Menimo, da bi jugoslovanska cestna uprava morala le kaj poskrbeti za očiščenje tako važnega pre-laza.

zapisana večja umrljivost; pokopali smo namreč 15 občinarjev; 4 ženske in 11 moških. Več jih je umrlo kot predlanskim letom, a tudi rojenih je bilo več, in sicer 26.

Padec prebivalstva gre deloma na račun izseljevanja. Zapustilo je doberdobsko občino 110 oseb; priselilo pa se jih je 58. Priseljenci so prišli večinoma iz drugih italijanskih občin.

Pri teh dveh številkah bi se pravzaprav morali malo ustaviti, ker prav tu se spozna, če je nastala tudi kakšna sprememba v narodnostni sestavi občine. Res je, da so med priseljenci večinoma pripadniki obmejnih stražnikov, toda kar jih gre iz doberdobskih vasi, to so večinoma domačini in domačinke.

Zanimivo je dalje tudi dejstvo, da je padlo število volilnih upravičencev. V prvi volilni sekciji, v Doberdobu, je vpisanih v imenike 277 moških in 265 žensk; v drugi sekciji, ki ima sedež v jameljski šoli, pa bo volilo pri prihodnjih volitvah 204 volivcev in 190 volivk. Vseh volilnih upravičencev je torej 58 manj kot leta 1959.

Ob tem sicer počasnem, a vztrajnem padanju prebivalstva bi se za to poklicani morali malo zamisliti. Zastonj bo krik o narodnih zahtevah, če pa tistega naroda ne bo več.

RODITELJSKI SESTANEK

Ravnateljstvo Nižje srednje šole v Gorici vlijudno vabi vse starše, ki imajo otroke na tej šoli, da pridejo na roditeljski sestanek, ki bo v nedeljo, 29. januarja, ob 10.30 v prostorih šole v ul. Randaccio. Na sestanku bodo profesorji obširno poročali o uspehu ki ga je vsak dijak dosegel v prvem tromesečju.

OSLAVJE

Sredi tega meseca smo imeli v našem kraju ženitovanje, kar je zadnje čase redkost, čeprav pri nas ne manjka postavnih in čednih deklet. Poročila sta se torej rudar Sfiligoj Valerij in naša soseda prodajalka Jelka Obljubek. Oba sta domačina, pridnih rok in žive slovenske zavesti. Mladi par je namenjen v Kanado iskat svoje življenjske poti. Nevesti in ženinu želimo vsi prijatelji in znanci, da bi tudi v tujini našla sreče in postavila tam streho novi slovenski družini. Čestitkam se pridružuje tudi Novi list.

ŽIVALSKI VRT

Ustanova za tujski promet v Gorici se prav resno bavi z načrtom, da bi se v Gorici uredil živalski ali zoološki vrt. Prostor je že izbran, in sicer v spodnjem delu ljudskega vrta ob Kornu. Poleg igrišč nameravajo postaviti kletke za raznovrstne divje živali. Ministrstvo za tujski promet je že obljubilo pomoč. Lovske družine iz Jugoslavije in Avstrije bodo poslale nekaj značilnih divjih živali iz svojih gozdov. Neki zoolog iz Vidma bo odstopil par opic; iz Sardinije bo prišel redki muflon. Raznih ptičev pa ne bo težko poloviti. Tako bo goriško mesto sicer za eno privlačnost bogatejše, goriške krize pa divje zveri še ne bodo rešile.

Iz Goriške

VODNJAK S KORNA

Starejši Goričani se gotovo še spomnijo na kameniti vodnjak, ki je skozi dobo treh rodov stal sredi Kornu pred Attemsovo palačo. Sredi kamenite šestoglate banje stoji mogočen kip junaka Herkulesa s kijem. Vodnjak je delo umetnika Pacassija, ki je okoli leta 1732 zgradil tudi palačo na Kornu in drugi monumentalni Neptunov vodnjak na Travniku.

Vodnjak pred muzejsko palačo, ki je skoro 200 let dajal vodo vsej severni mestni četrti, se je moral po vojni umakniti zaradi prometa na muzejski vrt, kjer še danes samuje. Zadnje čase se pa posvetujejo na uradu za varstvo spomenikov in v okviru pokrajinske uprave, ali bi ne kazalo prenesti ta spomenik na nekdanji Seneni trg, ki je dovolj prostoren, da bi vodnjak ne oviral prometa. Proti premestitvi pa govore umetniški razlogi, ker taka polrenesančna starina prav gotovo ne sodi v moderno okolje.

SIBIRSKI MRAZ

Prejšnji teden je tudi zima pokazala svoj pravi obraz. Računali smo že, da jo bomo potegnili skozi samo z zimskim deževjem in snežno odejo samo po gorah za smučarje. Zadnji teden pa je toplomer zlezal globoko pod ničlo. V Gorici je v petek kazal celo enajst stopinj pod ničlo. To se je dogajalo sicer bolj na odprtih krajih, kot je na primer okolica pevskega mosta. V soboto se je že pooblačilo in se je živo srebro pomaknilo za tri črte proti ničli.

V Trstu je bilo dokaj ugodnejše, če seveda izvzamemo burjo, ki je rezala v mozeg. Najnižje temperature, prav sibirske, so pa izmerili okrog Bocna v Južnem Tiro'u, in sicer kar 18,5 stopinj pod ničlo. Višek, seveda navzdol, se je pa pokazal v obmejni dolini Ridanna, kjer so izmerili trideset stopinj pod ničlo.

Takega mraza tudi tam že dolgo ne pomnijo.

SOCIALNI UKREP

Državni zavod za socialno skrbstvo sporoča, da je sprejet zakon, ki dovoljuje tudi zaposlenim goriške province zavarovalnico med leti 1919 do 1926. Kot je znano, so zakon o obveznem zavarovanju za invalidnost, starost in za svojce raztegnili na nove pokrajine Julijske Benečije šele v novembru 1925. Kdor je torej delal med leti 1919 do 1926 in ni bil zavarovan in se mu ni štela zavarovalnina za teh šest let in je tudi pokojnina bila sorazmerno manjša. Po novi, sedanji odredbi pa se šteje za zavarovalnino in pokojnino tudi tista doba, za one kateri so pač tedaj bili zaposleni. Kdor more dokazati, da je bil takrat v službi ali na delu, naj se čimprej zglašuje na delavskem uradu za zavarovanje na Travniku.

Drugi socialni ukrep se pa tiče vseh zasebnih uradnikov glede odpravnine, ki je bil tudi te dni sprejet. Na podlagi novega odloka ima vsak uradnik v zasebnih podjetjih pravico do odpravnine, ki znaša toliko mesečnih plač, kolikor let je služboval.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

JANEZ JANŽEKOVIC V smrt ali življenje 3.

ALI SE IMAMO SLOVENCİ KOT NAROD DOVOLJ ŽIVLJENJSKE SILE? — KAJ SODI O TEM EDEN NAJODLICNEJSIH SLOVENSkih KATOLISKIH MISLECEV

Na Francoskem, v Nemčiji in Avstriji je umetni splav dovoljen samo iz važnih zdravstvenih razlogov, ki o njih odloča posebna komisija, v Jugoslaviji še iz drugih razlogov. Kako se obnese strožja zakonodaja? Francoski zdravniki sodijo, da se pri njih izvrši, kljub zagrojeni strogi kazni, na leto nad 600 tisoč nedovoljenih splavov, to je približno toliko, kolikor je rojstev (Nouveau Larousse médical, Paris 1957, gl. Avortement). Zakon, ki prepoveduje splav, je neučinkovit.

Ce bi dopustili, da se razvije sleherno spočeto človeško življenje, bi bilo vprašanje zaradi premale rodnotnosti pri civiliziranih narodih rešeno. Naravna rodovitnost zaradi kulture ni opešala, omikana ljudstva sama hote in vede pokončujejo svoj zarod. To je strahotna, nepojmljiva zabloda, ki jo najstrožje obsojata pamet in vera. Edina rešitev, ki je vredna človeka, je ona, ki jo nakazuje žena v domačem filmu »Tri četrtine sonca«. Čeprav ji je bil otrok na najbolj oduren način vsiljen v nemškem taborišču, se mati kljub temu in v najtežavnejših okoliščinah zanj bori, ker je sedaj pač njen. Toda preden kdo izmed nas osebno vrže kamen na matere, ki se odločijo drugače, naj malo pomisli, ali ni morda njegovo zgražanje grdo farizejstvo. Skušajmo se vmisli v stanje matere, ki se je odločila za usodni, protinaravni korak. Ali menite, da je to storila z veseljem srcem? Človek odlaša, da bi šel k zobozdravniku. Takle poseg je pa vse kaj drugega. Prvič je tvegan, ker se nikoli ne ve, kakšne utegnejo biti posledice, drugič se telesnim bolečinam pridružijo še duševne muke. Materinsko čustvo je eno izmed najmočnejših v naravi. Da se kljub temu mati odloči za odpravo plodu, to kaže, da je zašla zaradi otroka v najhujšo stisko. S tem noče, mo reči, da je njena odločitev brez krivde. V nekaterih okoliščinah se je vsak človek dolžan pokazati heroja. Vere ne smeš nikoli zatajiti, domovine ni dovoljeno nikdar izdati, mati ne sme nikoli zavreči svojega otroka. Za svojo odločitev bo torej odgovarjala pred svojo vestjo, ki je glas božji. Vprašanje je samo, ali smo mi, ki sotrivorimo družbo, upravičeni, da ji kaj očitamo. Družba in posamezni njeni zastopniki bi imeli polno pravico, da obsojajo take matere, samo tedaj, če bi jim bili prej povedali tole: Vaši želji ne moremo ustreči, kajti družba potrebuje vsakega otroka, tudi vašega. Zato potrpite teh nekaj mesecev. Če ste v službi, vam bomo dali plačan dopust, če niste, vam bodo povrnil vso gmotno škodo, ki jo boste imeli zaradi materinstva, in poskrbeli, da vas zaradi otroka ne bo nihče sramotil, pa naj ste postala mati v kakršnih koli okoliščinah. Ko boste dete dobili, pa boste videli. Verjetno ga boste takrat želeli obdržati. Takle malček prinese s seboj na svet vse potrebne ljubezni in zbudi čudovita čustva, ki so bila prej neznanja. Če ga boste torej hoteli obdržati, vam jamčimo, da bo družba nosila stroške za njegovo vzdrževanje, dokler se ne postavi na lastne noge. Dobro se namreč zavedamo, da otrok ni potreben vam osebno, marveč družbi. Če ga pa ne boste želeli imeti pri sebi, se obvezemo, da ga bo posvojila družba.

Sele tedaj, ko bo družba zmožna tako govoriti prihodnjim materam, jih bo povsem upravičena obsojati in kaznovati, če so kljub temu zavrgle svoje otroke. Družba pa bo mogla dati taka zagotovila samo tedaj, če ji bomo mi, njeni udje, nudili potrebna sredstva. Vprašajmo se torej čisto iskreno, ali smo pripravljeni, da se nam znižajo dohodki ali zvišajo davki, kolikor bo potrebno, da tisti, ki imajo otroke, zaradi otrok ne bodo gospodarsko na slabšem od onih, ki jih nimajo. Če ne, potem

bodimo vsaj tiho, ker smo sokrivi zla, ki ga obsojamo.

Recept, prepovejte to, prepovejte ono, pa bo imela družba dovolj otrok, je deloma neizvedljiv, deloma premalo učinkovit, povrh pa včasih nekoliko farizejski. Preprečevanje spočetja, odpravljanje plodu, to sploh ni bolezen sama, to sta znaka bolezni. Kaj je pa resnična bolezen? Resnično zlo je v tem, da zaradi sodobnih razmer otrok ni več zaželen. In zakaj ne? Marsikdo bo imel takoj pri roki odgovor: zaradi slabih gospodarskih razmer. Nedvomno je, da imajo gospodarske razmere pri tem vprašanju važno, morda odločilno besedo, kakor bomo kmalu videli. Toda v tistem smislu, kakor je tak odgovor navadno mišljen, prav gotovo ne ustreza resnici. Ali morda izkustvo kaže, da je število otrok premo sorazmerno premoženju staršev? Ali imajo ameriški milijarderji kopice otrok? Ali so naši predniki, ki so imeli tako lepe družine, živeli bolje od nas? Ali nimajo v naši državi (v Jugoslaviji — op. ur.) največjega povprečja rojstev ravno gospodarsko najbolj šibke republike? Ali niso na svetu najbolj rodovitni najbolj zaostali narodi? Gospodarstveniki prihajajo do ugotovitev, ki so naravnost nasprotno gornjemu odgovoru: »Kolikor je gospodarstvo razvitejše, oziroma je dohodek na prebivalca večji, tolkve manjša sta rodovitnost in naravni prirastek.«

Odkod ta presenetljiv pojav? V odgovor bi mogli navesti marsikaj. Udobje človeka pomehkuži, da se teže odloči za žrtve. Razen tega so žrtve, ki jih zahteva materinstvo, v udobju mnogo večje kakor tam, kjer je življenje bolj trdo. Kaj vse danes izgubi mlada mati v mestu, čemu vse se mora odreči! Za cele mesece bo izločena iz družabnega življenja, ki ga je vajena; odpovedati se mora kinu, gledališču, potovanjem, letovanju... Se bolj skeleči so pa morda tisti posmehi in namigovanja: Da se ji ljubi! Smolo sta imela! Toda danes imamo vendar sredstva!... Spotoma povedano, žalitve mate-

rinstva bi morale biti kaznive kakor žalitve predstavnikov oblasti.

Toda odločilni razlog, zakaj danes otrok ni zaželen, je drugje. Sodobno življenje je popolnoma spremenilo vlogo sinov in hčera v družini. Otrok je bil, in je marsikje še, najbolj naravno, najbolj zanesljivo, najbolj blagodejno zavarovanje za starše. Kdor je imel otroke in jih je količkaj dobro vzgojil, je vedel, da v bolezni ne bo sam in da ne bo umiral na cesti. Na starost ne bo osamljen in občine ga ne bodo porivale druga drugi. Kako lepo je bilo za naše babice, ki so živele pri svojih na starem domu, obiskovale sinove in hčere, ki so se poročili drugam, in prinašale polne žepce krljev in drugih kmečkih dobrot svojim vnučkom, ki so jih pričakovali s sijočimi očmi in pozdravljali z radostnimi vriski! Ta kmečka idila je v glavnem za nami in se ne more povrniti nikjer več na svetu. Poljedelstvo se naglo preobrazuje. Socialno zavarovanje prodira tudi na deželo in bo kmalu raztegnjeno na vso družbo. Tudi tistemu, ki nima otrok, se ni bati, da bo na starost beračil. Ne bo dolgo, pa ne bo nihče več odvisen od svojih sinov in hčera. Otrok postaja zakonom nepotreben.

Otrok tudi ni več vir gospodarske in politične moči za starše. Nekoč so bili otroci na deželi dolga leta brezplačne dekle in hlapi, danes si pravijsko kmečki ljudje: čemu bi se ubijal z otroki, ko odrastejo, tako nobeden ne bo maral delati na polju. Danes vsa mladina sili v tovarne. Sploh pa se kmečko gospodarstvo naglo spreminja in postaja vedno bolj podobno industrijskemu. Otrok ponehava biti vir gospodarske moči na deželi.

Za velikaše so bili otroci nekoč sredstvo, da se je družina utrčila in razširila svoj politični vpliv: »Tu felix Austria nube!« S tem rekom je dobro izražen razlog, zakaj so bili nekoč tudi vladarjem in plemičem otroci zaželeni. Danes za politika ni več važno, da ima sinove in hčere, kajti tudi na tem področju ne odloča več sorodstvo, marveč osebna sposobnost.

Kaj sploh še dela danes otroka zaželenega? To, da je še vedno najmočnejša ljubezenska vez med očetom in materjo, da prinaša vedrino in novost v družinsko življenje, ki bi sicer utegnili postati dolgočasno, da zakonca vesta, za koga delata in komu bosta izročila svoje imetje, da se ju bo po smrti nekdaj spominjal. Za vse to pa, tako menijo mnogi sodobni starši, povsem zadošča en sam otrok.

(Dalje)

Razstava slikarja Roberta Hlavatyja

V intimni novi razstavnici dvorani bara »Alla Loggia« za občinsko palačo, je bila odprta 14. januarja razstava temper in akvarelov Roberta Hlavatyja, izbor iz tistega, kar je ta neutrudni umetnik ustvaril v zadnjem času. Prikazal je skupno 18 podob, od tega pet temper.

Prvo, kar nam zaveje naproti, ko prestopimo prag razstavne dvorane, je vtis izredne svežine in mladosti. Kdor ne pozna Hlavatyja, bi bil prepričan, da razstavlja mlad slikar. Iz podob veje toliko poezije in mladostnega razpoloženja, kot bi lahko to pričakovali samo pri kakšnem mladem umetniku, še polnem navdušenja in nepokvarjenega življenjskega veselja.

Značilno je, da je Hlavaty sam naslovil enega svojih akvarelov »Poezija na Krasu«. V resnici zna odkrivati poezijo v kraški pokrajini, v gmajni pod snegom, v skupini samotnih hiš; a najde jo tudi v podobi nočnega mesta in celo v dinamični gmoti jeklarne. Vendar ga privlačuje najbolj kraška pokrajina, zlasti zimska. Čudovite so delikatne barve njegovih zasneženih kraških pokrajinskih motivov. Vendar ne zapada v maniro, ampak išče nove izrazne možnosti, tako barvne (kar se kaže predvsem v temperah »Kras« I, II, III in »Mesto ponoči«), kot tudi v strukturi podob oziroma v pojmovanju slikanja sploh, ker iz liričnega pokrajinskega impresionizma ponekod skoro neopazno in dozdevno

čisto naravno, neprisiljeno, prehaja v rahlo abstraktnost, pri čemer pa ne izgubi stika s svojim pokrajinskim in barvnim svetom.

Resnično: zelo lepa razstava, ki je nov rezultat (ne dokaz, ker mu tega ni treba več dokazovati) Hlavatyjeve umetniške vitalnosti, kvalitete in nenehne razvoja.

J.

LJUBLJANSKA UNIVERZA

Vseučilišče v Ljubljani se kljub raznim težavam mogočno razvija. V lanskem letu je na univerzi diplomiralo 958 slušateljev; doslej najvišje število. Takoj po vojni, leta 1945, jih je položilo diplomske izpite le pet. V naslednjih letih je število neprestano rastlo. Od leta 1945 dalje jih je največ končalo študije na medicinski fakulteti, in sicer 1099, sledijo filozofska fakulteta s 1050 absolventi, gradbena z 867, metalurški in kemijska z 856, pravna s 762, naravoslovna s 594 in ekonomska s 502. Vseh, ki so v zadnjih petnajstih letih diplomirali na različnih fakultetah ljubljanske univerze, je 7215.

Zanimivo in obenem zaskrbljivo je tudi majhno zanimanje za izobraževanje v pedagoških poklicih. Število diplomantov iz socialistike je lansko leto znašalo komaj 51, za geografijo 30, za zgodovino 15, za matematiko 9, za fiziko le 2. Novi vpisi pa kažejo še manj zanimanja za profesorske poklice. Kje je vzrok? Po splošni sodbi, zlasti v slabem ekonomskem položaju učnih moči.

VES GOLDONI

V Benetkah je prejšnji teden izšel 40. zvezek del slovitga beneškega komediografa Karla Goldonija. S tem zvezkom so zaključena njegova »opera omnia« (zbrana dela), katera je začela izdajati beneška občina že leta 1907 pod uredništvom kritika Ortolanija. Po njegovi smrti je delo nadaljeval profesor Mangini. Vsi zvezki so razkošno opremljeni.

KROZEK SLOVENSkih IZOBRAZENECV

v Trstu vabi na sestanek, ki bo v petek, 27. januarja, ob 20.30 v društvenih prostorih v ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje:

»INDUSTRIJSKA SESTAVA

TRŽASKEGA OZEMLJA«

• V Parizu je umrl znani francoski pisatelj Blaise Cendrars, le nekaj dni potem, ko je prejel literarno nagrado »La Ville de Paris«. Napisal je okrog 30 knjig, romanov, novel, esejev, potopisov in pesniških zbirk.

• Vinko Beličič bo izdal za veliko noč pri Slovenski kulturni akciji v Buenos Airesu novo knjigo kratkih novel, ki bo imela naslov »Nova pesem«.

GOSPODARSTVO

Jabolko „delicious“

Danes je znanih v celoti nekaj nad 5.000 kultivarjev ali sort jabolk. Se najbolj znana, najbolj razširjena in tudi najokusnejša je sorta »delicious«, ki prihaja iz ZDA, a jo danes poznajo po vsem svetu. V Ameriki pridelajo v mnogih pokrajinah kar 50% vseh jabolk te sorte, ki se tudi vedno bolj širi. V Italiji cenijo letni pridelek sorte »delicious« na okrog 2.500.000 stotov in trenutno količino tega pridelka prekaša samo kultivar »abbondanza«, kar bo lahko trajalo še nekaj let. V Jugoslaviji so začeli širiti sorto »delicious« v zadnjih letih. Po ostalem svetu pa je ta kultivar zelo razširjen, zlasti v Avstraliji, v Novi Zelandiji ter na Koreji in v več državah južne Amerike. Razširjen pa je in se nadalje širi v vseh državah, kjer uspevajo jabolka. Tudi Sovjetska zveza ureja velike sadovnjake te sorte.

Nekaj zgodovine

Leta 1894 je »Podjetje za drevesnice in sadovnjake Bratje Stark« v Louisiani (Missouri) priredilo razstavo sadja, povabilo nanjo sadjarje z vsega sveta in obljubilo nagrade za najboljše znane in neznane kultivarje. Razstava je odlično uspela, a pri izberih najlepših jabolk niso v neki košarici prelepih jabolk našli ne imena razstavljalca ne imena kultivarja. Ko je C. M. Stark zagledal ta jabolka je vzkliknil: that is delicious. Tako so jabolka dobila svoje ime, a kljub poizvedovanjem niso mogli ugotoviti, od kod so ta jabolka prišla. Zato so sklenili prirediti prihodnje leto novo razstavo z upanjem, da se ugotovi, od kod so ta jabolka. Skrbno so pregledali vse pošiljke, a zaželenih jabolk ni bilo vse do otvoritve razstave. Kmalu zatem pa je prispele zaželena pošiljka in na košarici je bil kot odpošiljatelj označen »Jesse Hiatt, Peru, Iowa«. Takoj so pisali na ta naslov in ko so dobili odgovor, je pohitel tja eden bratov Stark. Pri povratku je izjavil: »Gre za jabolko mojih sanj; iskanje dovršenega jabolka se je zaključilo. Že vidim v naših drevesnicah milijone mladih drevesc, ki bodo razposlana po vsem svetu, da osrečijo vsako pokrajino«. Takrat se je zvedelo, da je Jesse Hiatt hotel leta 1861 cepiti neko mladiko samosevca, a se je cepič posušil. Ker pa je mladika zelo bujno rastla, jo je Hiatt čuval in leta 1872 je videl prvi sad, s katerim je bil izredno zadovoljen. Drevo je bogato rodilo vse do leta 1940, ko ga je podrl vihar. Toda iz korenin so pognale mladike, ki rodijo še danes.

Drevesničarsko podjetje Bratje Stark je napravilo za novo sorto velikansko reklamo, več ali manj po vsem svetu in razprodalo na milijone mladih drevesc ter pri tem ogromno zaslužilo, saj je bil kultivar zelo dolgo zaščiten s patentom. Kako prijubljena in cenjena je bila in je ta sorta, dokazuje dejstvo, da so ji 15. avgusta 1922 v Winterset (Iowa, ZDA) postavili spomenik. Odkritja so se udeležila oblastva in na tisoče sadjarjev ter vsi najbolj znani ameriški pomologi.

Popčne spremembe (mutacije)

Danes ni več mogoče govoriti o jabolku, marveč o družini jabolk »delicious«. Iz prvotnega kultivarja, ki ga je odkril Hiatt, patentirali pa Bratje Stark, se je z leti razvilo mnogo novih kultivarjev, in sicer večinoma na osnovi popčne spremembe. Te spremembe se tičejo barve, zoritvene dobe, debelosti in oblike plodov, bolj redko tudi oblike drevesa. V celoti je znanih okoli 50 novih zvrsti, od katerih vse niso enako važne.

Prva bistvena popčna sprememba kultivarja »delicious« se je uveljavila leta 1921 pod imenom »Starking« in iz te izhaja danes vladajoča zvrst »Starkrimson«, katero bolje poznamo komaj 8 let, to je od leta 1933. Bistvena razlika med prvotno »delicious«, »starking« in »starkrimson« je v barvi, in sicer v jakosti rdeče barve, ki se je v prodaji izkazala kot največja vabljivost. Najbolj rdeča je »starkrimson«, katere plod je tudi nekaj višji. Kot že rečeno, je danes znanih nad 50 popčnih sprememb kultivarja »delicious« in med temi prevladujejo že imenovani trije in nato še »richard«, »red king«, »red queen«, od najnovejših pa »red spur«, »imperial«, »Morgan« in »Lalla«. To so odkrili v Avstraliji.

Pomološke značilnosti

Delicious: Plod je debel (cm 8.1 x 8.3 x 7.5) in okroglo-podolgovate oblike. Pecelj je srednje dolg (mm 22 — 35) in se nahaja v precej globoki jami; lub je debel, gladek, voščen, navadno živo-rdeče barve; meso je belkasto -rumenkasto, hrustljivo, nežno, sočno do polsočno, sladko z rahlim nakisom, zelo aromatično; peščiče bolj majhno in ima 6 - 8pešk. Obiranje opravi sredi septembra, dozori novembra - de-

cembra in vzdrži do aprila; ohranjevanje v hladilnikih zmanjša dobroto, ker potem hitro dozori in meso postane moknato.

Starking: Rdeča barva plodov se pokaže zelo zgodaj in pozneje je plod še bolj živo-rdeč.

Starkrimson: Plodovi so daljši kot tisti drugih kultivarjev, rdeča barva se pojavi zgodaj in je še bolj živa.

Kultivarji družine Delicious na splošno ne dajo prav velikih dreves in takšna drevesa niso niti zaželena; zaradi lažjega negovanja in obiranja vzgajajo predvsem nizke jablane z vrčasto obliko s 3 — 4 vodilnimi vejami. Pridelek znaša v sklenjenih nasadih 150 do 300 kg na drevo v vrčasti obliki in polovico toliko, če je vzgojeno kot palmeta. Kot podlaga služita E.M. II in E.M. 26. Posamezni plodovi tehtajo povprečno 175 do 200 gramov, a mnogi so tudi znatno težji. Zarojene plodove je treba redčiti in pri tem se poslužujejo predvsem kemičnih sredstev (acidum naftalenacetum).

Drevesa družine »delicious« rodijo vsako leto, a vsako drugo prav obilno. Nasadi pa zahtevajo skrbno nego tako glede gnojenja kot glede zatiranja glivičnih in živalskih škodljivcev. Končno ne smemo pozabiti, da so vsa drevesa družine »Delicious« avtosterilna, se pravi, da morajo biti cvetovi oplojeni s cvetnim prahom drugega kultivarja. Zato je zelo važno, da se v nasadu zasadi nekoliko drugih. Dobri osemenjevalci (oploditelji, impolinatorji) so »Golden Delicious«, ki pa kljub imenu nima nič skupnega z družino »Delicious«, in kultivar »zlata parmena«. Zelo važno je nadalje, da so v sklenjenih nasadih čebele, ki omogočajo medsebojno oprasenje. Izkusnja pravi, da sta potrebna dva panja čebel na vsak hektar sklenjenega nasada.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

ŽENA IN DOM

HARMONIJA BARV V VAŠEM STANOVANJU

Radi bi vas seznanili z nekaterimi pravili, kako učinkujejo barve in njeni odtenki na okolje.

Rumena barva deluje vzpodbudno in bleščeče. Zlatorumena je vedra in hkrati pomirljiva. Odtenki od limonine do jajčnorumene so radostne; koruznorumena barva pa je sončna. Iz tega sledi, da je rumena barva najbolj prikladna za kuhinjo. Morda si izberete kak odtenek za delovno sobo.

Hladna modra barva daje občutek varnosti. Barva je prikladna za prostor, ki služi popolni koncentraciji. Pruska modra barva ni primerna za velike površine; vaza, fotelj ali majhna preproga te barve pa okusno krasi spalnico.

Turkiška barva učinkuje elegantno in lično, hkrati pa hladno. Uporabljamo jo v prostoru, kjer se zadržujemo manj časa.

Zelena barva je prijetna za oko. V kombinaciji z rdečo je prikladna za dnevno sobo veččlanske družine.

Rdeča barva pospešuje in daje voljo tudi takrat, če jo ublažimo z rožnato. Oranžna je ogenj, ki še ni vzplamtel. S pomočjo rumene barve je prijetna, topla in domača. Prava rdeča barva je barva atlejev, oranžna pa spada v družinsko stanovanje.

Rožnata barva je zelo primerna za spalnico. Vsaj eno steno v spalnici prepleškajmo z rožnato barvo.

Belo, rumeno in slonokoščeno barvo uporabljamo le redkokdaj. Beige barva je lahko nadomestek za zlato in oranžno. Priporočljiva je za jedilnico in delovno sobo.

KAKO ODPRAVIMO MADEŽE

- **Likerjev madež na svili:** očistimo z destilirano vodo.
- **Tobačni madež:** umazano mesto namočimo z delom salmijaka in glicerina, potem pa zdrgnemo s špiritom.
- **Sadni madež:** očistimo s škropljenjem z vrelo vodo.
- **Oljnati in smolnati madež:** odstranimo ju s terpentinom, ki ga nato splaknemo s špiritom.
- **Umazani robovi, ki ostanejo pri čiščenju:** odstranimo jih z vodno paro.
- **Madeži od dežja:** volneno blago enostavno zlikamo z dvema vlažnima krpama.
- **Rjasti madeži:** odstranimo z vročim limoninim sokom.
- **Čokoladni madeži:** umazano mesto držimo nekaj časa nad paro, nakar ga splaknemo z blago salmijakovo raztopino.
- **Čajni madeži:** isto kot pri čokoladnih madežih.
- **Madeži na čevljih:** zdrgnemo s kislim mlekom.

Žalostno prvenstvo Montreala

Montreal v Kanadi uživa sloves enega najprikupnejših mest v Ameriki. To dva-milijonsko mesto se pa ponaša tudi z žalostnim prvenstvom, da se v njem zbira in zateka cvet ameriškega podzemnega sveta. V Montrealu se ustanovljajo tolpe zločincev, ki se čez dan kot odlični gospodje, zaviti v tople kožuhe vozijo v dragih limuzinah z livriranimi slugami. Ponoči pa vdirajo v banke, rešetajo z brzostrelkami konkurenčno zločinsko tolpo; razbijajo nočne lokale in zabavišča, če jim nočejo izplačati naloženega izsiljevalnega davka, ki mu pravijo »racket«. Voditelji zločinskih tolpe vlečejo milijonske dobičke od izsiljevanja; kakor hitro se kak trgovec ali lastnik barov, hotelov, nočnih zabavišč in javnih hiš upre naloženemu davku, dobi kroglo v glavo, ali pa mu pijani neznanci razbijejo prostore. V tem primeru je pač bolje plačati in v miru delati.

Iz Montreala vodijo zločinske niti po vsej Ameriki. Pred leti je to žalostno prvenstvo nosil Chicago. V Montrealu odločajo glavarji v krasnih vilah in v pisarnah, obdani od izvedencev, kako naj se izpeljejo zločini vseh vrst: od žepnih tatvin, preko vlovov, umorov »po naročilu«, do trgovine z belimi sužnjami in strupenimi mamili. Zločinci se zlasti zadnje leto niso več držali v podzemlju, upali so si že na ulice. Ob bellem dnevu so se nasprotne tolpe spopadale sredi poslovnega mesta in obračunavale med seboj.

V Montrealu samem so člani različnih tolpe oplenili sedemdeset bank in »opravili« 650 roparskih napadov.

Meščani so se spraševali, kako je mogoče, da se tolpe brez strahu koljejo in ustrahujejo toliko ljudi. Nekaj junaških in poštenih mož se je združilo v »Civic Action League« (Civilno akcijsko zvezo), ki je imela v načrtu samoobrambo mesta pred voditelji zločinskih tolpe. Zveza je lani pridobivala vedno več pristašev. Posrečilo se ji je pri volitvah spraviti iz mestne hiše staro

podkupljivo upravo. Novi župan Drapeau je volivcem obljubil, da bo pometel z vsemi gangsterji, čeprav bodo imeli zveze v najvišjih krogih.

Ko se je spremenila mestna hiša, se je začelo čiščenje tudi pri policiji. Štela je malo mož in še te slabo plačane. Zato so kaj radi na ukaz temne zločinske velesile zaprli eno oko, ali pa stražili v drugih ulicah in ne, kjer je bil določen kak napad. Seveda je stražnik za svojo brezbriznost prejel tudi lepo odškodnino.

Zdaj je pa lopovske strahovlade konec. Mestna in pokrajinska uprava sta strahovalcem Kanade in Amerike napovedali boj na smrt. Najeli so najboljše živeče detektive, da razkrijejo tajno lopovsko organizacijo. Andrew Way, eden izmed najsposobnejših voditeljev Scotland Yarda, in André Gaubiac, ravnatelj pariške Sureté (tajne policije), pomagata domačim varnostnim oblastvom izčistiti lopovsko zalego iz države in mesta. Boj v senci in podzemlju bo hud, ker si stoje nasproti spretni mački, odločni vse za vse. Vendar so vsi pošteni Kanadčani prepričani, da bodo iztrebili ameriško gangstersko zalego ter se otresli žalostnega prvenstva.

REVNI BOGATIN

Tudi v Grčiji so se letos odločili, da bodo nekoliko globlje pogledali v blagajne velikih bogatinov, ki imajo opravka z milijardami, plačujejo pa prav majhen odstotek davka. Znana so imena magnatov, kot sta Onassis in Niarhos, ki svojim oboževankam kupujejo krznene plašče za milijone, na davkarji pa napovejo le par stotisoč dohodka. Prav za bedake ima grško vlado in ves svet veliki brodolastnik Niarhos. Od neznankega prometa svojega brodovja po vseh oceanih je mož prijavil 228.000 lir dobička. Človek bi mu skoraj dal pet lir, da si kupi kos kruha!

Kennedyjevi sodelavci

Z nastopom 35. ameriškega predsednika bo zapihal, kot se zdi, nov veter v ameriški politiki. Kennedy je dva meseca zbiral svoje ožje sodelavce in ministre. Ti so večinoma mlajši, energični možje. Najvažnejši so njegovi zunanje politični sodelavci. Odločujoči so Dean Rusk, novi zunanji minister, Chester Bowles, namestnik zunanjega ministra in Ewing Stevenson.

Prvi je star 51 let; miren, razglabljač značaj, ki ima za sabo že dolgo diplomatsko službo, znajde se najlaže v zapletenih primerih. Prehodil je že pol sveta. Drugi, Bowles, je čokat šestdesetletnik. V mladih letih je bil časnikar, nato se je lotil študija državnega gospodarstva. V politiko se je vrgel že pred dvajsetimi leti. Postal je guverner, poslanec, senator in poslanik v Indiji. Pozna kot svojo domovino zlasti azijske in afriške dežele.

Širši javnosti je od te trojice najbolj znan Stevenson. Rodil se je pred 60 leti v Los Angelesu in se je sprva posvetil odvetništvu in časnikarstvu. Znan je kot imeniten govornik. Opravljal je delikatne diplomatske službe že pod Eisenhowerjem.

Ta trojica bo skupno s predsednikom vodila zunanjo politiko polovice svetovne oble.

Račun brez krčmarja

V mestu Ridgeway v Kanadi je hotel neki zlatar zavarovati svojo prodajalno na prav svojevrsten način. Na vidno mesto pri vratih je vsak večer postavil steklenico žlahtnega vina z močnim uspavalnim praškom v njem. Računal je, da si ga bodo morebitni vlomilci privoščili in bodo kar zaspali v trgovini. Roka pravice bo kar segla po njih. Mož pa je delal račune brez krčmarja. Neke noči je zapoznel meščan opazil vrata v draguljarno odprta. Ko je vstopil, je našel speče vlomilce in prazno steklenico. Nočni gost je mirno napolnil žep z zlatino in zginil. Policija je naslednje jutro zbudila vlomilce, o pravem tatu pa ni bilo več sledu.

Kot hipnotizirani smo gledali napeti prizor, ki smo si ga tolikokrat naslikali v duhu. Prišel je konec. Nemci se vdajajo. V nas sta se mešala zmagoslavje in neka čudna otrplost. Bilo je vendarle drugače, kot smo si predstavljali. Strmelj smo v Američana, ki se dozdevno ni zmenil za nas, kot človek, ki je ves zatopljen v važno opravilo. Bil je močan, žilav fant z zavihanimi rokavi. Spominjal je na teksaškega farmerja pri poljskem delu.

Tedaj smo zaslišali kratek rafal, tako kratek, da smo se sredi vsega tistega grmenja zunaj komaj zmenili zanj. Ozrli smo se le zato, ker je bilo blizu nas. Skupina SS-ovcev je zdaj ležala vse križem pod zidom in pred njimi je še stal drugi ameriški vojak z brzoktrelko v rokah. Zazdelo se nam je kot optična prevara. Le za hip prej smo videli mlade SS-ovce stati ob zidu z dvignjenimi rokami, čisto mirne; nekateri so se celo smehljali.

Toda našo pozornost je pritegnilo tisto, kar se je tisti hip dogajalo le kakih deset metrov pred nami. Prvi Američan je prispel do stražnega stolpa in zažvižgal in pomahal z roko SS-ovcem, naj pridejo dol. Ti so videli, kaj se je hip prej zgodilo z njihovimi tovariši s soslednjega stolpa in so se obotavljali. Američan je spet zažvižgal in pokazal z roko, naj pridejo dol. Tedaj so začeli z dvignjenimi rokami in brez orožja prihajati iz stolpa. Vsakega je naglo pretipal, če nima orožja, in mu pokazal, naj gre naprej, v smeri soslednjega stolpa, od koder je bil prišel. Tam jim je že prihajal naproti drugi Američan, ki je bil likvidiral njihove tovariše. Mirno, z navidezno popolnoma ravnodušnimi kretnjami jih je postavljal k zidu. Nismo videli, da bi bil kate-

Tekma s smrtjo 46.

E. Z.

rega sunil. Le prvi vojak, ki jih je prestregal, ko so stopali iz stolpa, je vsakega rahlo sunil, ko ga je potisnil v zaželeno smer. Tako jih je pretipal in poslal naprej osem, samih mladih fantov, ki smo jih videli še pred kakšno uro vesele in skoro brezskrbne. Zdaj so bili smrtno blede. Toda v stolpu je bilo še nekaj SS-ovcev, ki so se obotavljali priti ven. Pograbil jih je strah. Američan s podvihanimi rokami je postal nestrpen. Zavpil je in tedaj sta se res prikazala še dva. Bolj grobo kot ostale ju je pahnil naprej. Toda v stolpu je bil še eden. Ta je očitno sklenil, da ne pride ven. Američan je nekajkrat zavpil in tedaj se je končno tudi zadnji odločil, da zapusti stolp. Bil je visok in močan ter nekaj let starejši kot drugi; na bluzi je nosil razne našive ter trakove odlikovanj. Moral je biti kak podčastnik. Imel je kot okamenel obraz; v njem sta se brala hkrati kljubovalnost in groza. Toda ostal je nem. Američan ga je pretipal, nato ga je sunil v hrbet, da se je oni skoro opotekel. Odkorakal je počasi, kot bi vlekel noge za seboj. Ameriški vojak je zavpil za njim in oni je pospešil korak. Na tisoče oči je bilo uprtih vanj. Ni še čisto dosegel skupine svojih tovarišev, ko se je spet zaslišal kratek rafal in vsa skupina je popadala po tleh. Zgodilo se je tako naglo, da se ni zdelo niti grozno.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Obračun lanskoletnih nogometnih tekmovanj po svetu

SOVJETI PRVI, JUGOSLOVANI DRUGI

Leto 1960 je za nami in s tem je konec tudi mednarodne nogometne sezone. Če začnemo prav s 1. januarjem 1960, ko je Jugoslavija nastopila v Maroku, in nehamo ob koncu leta, ko sta se v Neaplju pomerili Italija in Avstrija, lahko naštejemo nič manj kot 255 mednarodnih nogometnih srečanj. Od teh jih je največ odigrala Jugoslavija, in sicer kar 17. Njena bilanca je naslednja: 10 zmag, 4 neodločeni izidi in 3 porazi; jugoslovanski napadalci so 57-krat pretresli mrežo svojih nasprotnikov, prejeli pa so samo 22 golov.

Katero moštvo je bilo najboljšo? Zelo težko je odgovoriti na to vprašanje, ker so imele nogometne reprezentance precej pisan spored in so si bile precej enakovredne.

Ob novem letu je bilo sestavljenih mnogo različnih prednostnih lestvic. Okusi in mnenja so namreč različna. Ena najbolj resnih in stvarnosti ustrežajočih lestvic pa se nam zdi tista, po kateri prvo mesto pripada Rusom, ki so za en gol razlike zmagali tudi na tekmovanju za neuradno evropsko prvenstvo v Parizu. Mnogi strokovnjaki tudi soglašajo, da pripada drugo mesto Jugoslovanom, to je olimpijskim zmagovalcem. O ostalih ekipah pa je težko odločiti, katera je zaslužila tretje, šesto ali recimo deseto mesto. Na osnovi lani odigranih tekem bi morda lahko sestavili naslednjo prednostno lestvico:

1. SOVJETSKA ZVEZA	5	4-0-1
2. JUGOSLAVIJA	10	6-2-2
3. ČESKOSLOVASKA	6	5-0-1
4. SVEDSKA	6	5-0-1
5. MADŽARSKA	7	4-2-1
6. VELIKA BRITANIJA	8	4-2-2
7. ZAHODNA NEMCIJA	7	5-0-2
8. AVSTRIJA	8	5-0-3
9. SPANIJA	7	4-0-3
10. FRANCIJA	10	4-1-5

Leta 1959 je bila razvrstitev naslednja: 1. Madžarska, 2. Vel. Britanija, 3. Spanija, 4. Švedska, 5. Sovjetska zveza, 6. Jugoslavija, 7. Zah. Nemčija, 8. Češkoslovaška itd.

LATINSKI NOGOMET NAZADUJE

Na splošno se lahko ugotavlja, da nekoč vodilne reprezentance (Anglija, Italija, Avstrija in Madžarska) nazadujejo, napredujejo pa slovanska moštva, s SZ in Jugoslavijo na čelu. Strokovnjaki se

tudi strinjajo, da je latinski nogomet zelo nazadoval.

Oglejmo si na kratko lanske uspehe najboljših evropskih reprezentanc:

SZ — Sovjeti, evropski prvaki, so zmagali v štirih tekmah. Premagali so Poljsko (7:1), Češkoslovaško (3:0), Jugoslavijo (2:1) in Vzh. Nemčijo (1:0). Zgubili pa so srečanje proti Avstriji (1:3).

Jugoslavija — Jugoslavija je v 10 tekmah dosegla 6 zmag (Maroko 5:0, Tunizija 5:1, ZAR 1:0, Portugalska 5:1, Francija 5:4 in ponovno Tunizija 7:0), 2 neodločena izida z močnimi ekipama (Anglija 3:3 in Madžarska 1:1) ter 2 poraza (SZ 1:2 in Portugalska 1:2). Poleg tega je treba upoštevati še izide olimpijske reprezentance, in sicer zmage z Grčijo (5:0), z ekipo ZAR (6:1), s Turčijo (4:0) ter z Dansko (3:1); neodločeno je Jugoslavija igrala proti Bolgariji (3:3) in Italiji (1:1); izgubila pa je srečanje z Izraelom (1:2).

Češkoslovaška — Čehi so sicer doživeli poraz s SZ (0:3), a so tudi zabeležili kar 5 odločnih zmag, in sicer z Avstrijo (4:0), Romunijo (2:0 in 3:0), Francijo (2:0) in Nizozemsko (4:0).

Švedska — Severnjaki so eno tekmo izgubili (Norveška 1:3!), 5 pa dobili: Irska 4:1, Finska 3:0, Belgija 2:0, Danska 2:0 in Francija 1:0.

Madžarska — Madžari so lani odigrali (če upoštevamo tudi olimpijska srečanja) kar 16 tekem. Njihova bilanca je naslednja: 11 zmag, 2 neodločena izida in 3 porazi. Madžari so premagali Anglijo (2:0), Tunizijo (10:1), Poljsko (4:1) in Avstrijo

(2:0); igrali neodločeno s Škotsko (3:3) in Jugoslavijo (1:1) ter izgubili z Belgijo (1:2) in z Dansko (0:1). Olimpijska reprezentanca pa je dosegla en sam, grenak poraz, in sicer v polfinalni tekmi olimpijskega turnirja z Dansko (0:2). Zmagala pa je v vseh ostalih tekmah, in sicer z Avstrijo (4:0), CSSR (2:1 in 2:1), Indijo (2:1), Perujem (6:2), Francijo (7:0) in Italijo (2:1).

Anglija — Lanska bilanca ni bila prav uspešna za Angleže; z močnejšimi ekipami so namreč doživeli poraze (Spanija 0:2 in Madžarska 0:2) ali neodločene izide (Škotska 1:1 in Jugoslavija 3:3), zmagali pa so le s slabšimi (Sev. Irska 5:2, Luksemburg 9:0 in Wales 5:1). Izjema je le Anglija - Spanija 4:2.

Zah. Nemčija — Bivši svetovni prvaki so lani dosegli dva poraza (Irska 0:1 in Bolgarija 1:2), petkrat pa so zmagali: Čile 2:1, Portugalska 2:1, Islandija 5:0, Sev. Irska 4:3 in Grčija 3:0.

Avstrija — Avstrijci predstavljajo presenečenje leta 1960. Doživeli so sicer nekaj grenkih porazov (Francija 2:4, CSSR 0:4 in Madžarska 0:2), a tudi nekaj odličnih uspehov: Škotska 4:1, Norveška 2:1, SZ 3:1, Spanija 3:0 in Italija 2:1.

Spanija — Spanci so lani precej razočarali. Premagali so Italijo (3:1), Anglijo (3:0), Peru (3:1) in Čile (4:0), a so bili poraženi od Argentine (0:2), Anglije (2:4) in Avstrije (0:3).

Francija — Francija je žela nekaj zmag (Čile 6:0, Avstrija 4:2, Finska 2:1, Bolgarija 3:0) in dosegla nekaj porazov (Belgija 0:1, Jugoslavija 4:5, CSSR 0:2, Svica 2:6, Švedska 0:1); eno srečanje je bilo neodločeno (Poljska 2:2).

O ostalih moštvih bi povedali tole: Dobro so se odrezali Danci (srebrna kolajna v Rimu in z bilanco 4-0-2). Premagali so Norveško (3:0), Grčijo (7:2), Finsko (2:1) in Madžarsko (1:0); izgubili pa so le proti svetovnim prvakom Brazilije (3:4) in s Švedsko (0:2). Dobro sta se odrezali tudi Nizozemska (4-1-4) in Svica (3-0-2). Razočarali so Italijani (zmaga s Svico 3:0 in porazi s Spanijo 1:3 in z Avstrijo 1:2).

...močan strel in žoga je v mreži. Eni se tega veselijo, drugi pa so žalostni. Tak je zakon nogometa

»Torej je prišel,« je dejal otožno. »Vedno sem se bal...«

»Čemu si se bal, Oskar?«

Ali naj ji zdaj pove, da je na dan poroke videl njenega očeta? Ne! »Ker vem, kakšen je tvoj oče,« se je izmikal in je spet povsili glavo. Premišljeval je, da bo že čez nekaj tednov moral na službeno mesto v južno Ameriko in bo Adrana sama izpostavljena očetovemu srdcu. Ni ji še hotel povedati, da ji prihrani novo bridkost.

»Menim, da bi bilo lepo iti še malo na sprehod?«

Adrana se je hvaležno nasmehnila: »Kako si ljubezniv, Oskar« in je odhitela v spalnico, da se preobleče.

»Saj moram biti ljubezniv do tebe, moja mala Adrana, ko si pa ti najlepše, kar mi je usoda dala.«

Ves večer je Oskar premišljeval, ali naj pove Adrani, da so njegovi dnevi šteti in da bo moral že čez tri dni odpotovati na svoje dopisniško mesto. Doslej je molčal o odhodu, ker je opazil, kako jo je pretresla novica o svidenju z očetom. Prehitela pa ga je Adrana.

9.

Priredil R. B.

STRTA SRCA

»Nekaj ti moram povedati,« je dejala in je povsila glavico. Globoka rdečica je zaplala na njenem rožnem licu. »Še dosti, dosti lepše bo za naju oba, Oskar...« Njen glas se je izgubil v nerazumljivem šepetu. Ni mogla povedati, kar je zvedela popoldne pri zdravniku Jamarju.

Oskar se je sklonil in je nežno prijel ženo za roko. »Še lepše bo praviš... saj je že tako čudovito lepo, ker si ti pri meni. Toda nekaj mi želiš povedati... tako skrivnostna si...«

»Da, Oskar, še lepše bo... pa saj moraš tudi ti zvedeti.« Spet je v zadregi obmolnila. Končno je le šepnila: »Kmalu ne bova več sama.«

»Adrana!« je veselo kriknil Oskar. »Tudi meni ni zdaj več tako težko povedati.« »Kaj pa?« se je preplašila Adrana. Oskar se je obotavljal, v strahu, da jo bo prizadelo.

»Čemu ne govoriš, Oskar? Je kaj hudega?«

»Da in ne, ljubica,« je počasi vzdihnil mož. »Ne, ker bom napredoval; da, ker pomeni ločitev za dalj časa.«

»Oskar!« To je bil krik strtega srca, ki je slutilo, da bo kmalu oropano najdražjega.

Oskar je vstal in stopil za Adranin stol. Ljubko jo je objel: »Sem ti zlo povedal, je-li?«

»Ne, Oskar,« se je nasmehnila, »hudo prizadene, če se ljubi poslavlja. Toda ti se boš vrnil, Oskar, zato govori raje o tvoji vrnitvi.«

Po kratkem premolku je vprašala: »Kdaj boš moral na pot?«

»V treh dneh,« je žalostno odgovoril. Adrana je morala zbrati vse sile, da ni krčevito zajokala. Poiskala je moževе roke in jih stisnila: »Saj pojdeš zaradi nas — nekoč bo tudi čas ločitve minil.« (Dalje)

35

Za
našen
a
i
m
l
a
i
š
eP
o
t
vn
e
z
n
a
n
oSamuel
ScowillMiki
Muster

298. Profesor Grey je prijel Peggy pod pazduho in jo skoraj nesel v zavetje za skale. Tovariši so se podvivali za njim. »V zavetje moramo,« je uganil stric Tom, »sicer bodo razbojniki začeli streljati na nas.« — »O, vem, da ne bodo opustili zasledovanja,« je dejal profesor Grey. »Toda veliko časa smo pridobili. Oni bodo morali po dolini.«

299. »In kam bomo šli mi?« je zanimalo Jima. »Se danes moramo priti do Machu Pichu,« je dejal profesor. Peggy kljub skrajni utrujenosti ni nehala biti radovedna. »Kaj je to?« je vprašala. Profesor ji je razložil: »To je staro inkovsko mesto, naravnost neosvojljiva utrdba v gorah. Pred nekaj leti so ga odkrili. Tam bomo našli zavetje.«

300. Po kratkem oddihu si je profesor spet oprtal na pleča dragoceno košaro z grmovko, svoj največji zaklad, ki ga je varoval tudi v najhujši nevarnosti in z njim vred omahoval po majavem mostu, in priganjal tovariše k čimprejšnjemu odhodu. »Dokler ne bomo za utrdkami starega mesta, ne smemo izgubiti niti minute. Sele tam bomo varni!« je zatrjeval.

301. »Kje je to mesto?« je z utrujenim glasom povprašala Peggy. Profesor je iztegnil levico: »Za onim sedlom, ki vodi na nasprotni strani grebena. Ne boj se, Peggy, vsi ti bomo pomagali!« Učenjak se je skrbno oziral po skalah, dokler ni odkril vklesanega znamenja. »To je kažipot,« je dejal. »Vodil nas bo po najkrajši poti do cilja.«

302. Da je bila zaznamovana pot res najbližja, so popotniki odkrili že za prvim ovinkom. Pred njimi so se dvignile strme skalnate pečine, skoraj neprehodne, ozka steza, po kateri so stopali, pa je ob vzhodu izginila v kamnit predor. Z zaupanjem so se popotniki usmerili v mrak. Pot se je vzpenjala v položnih stopnicah, izklesanih pred davnimi leti.

303. »Kako modri so bili stari graditelji!« je Jim kljub naglici občudoval pravadne de'avece. In res je predor kazal nenavadno znanje svojih graditeljev. Temno, položno pot, ki je vodila pod strmim grebenom, so razsvetljevale izklesane line, ki so obenem nudile pogled na pobočje. »Le kje so naši zasledovalci?« je skrbelo Hena.

304. »Upam, da ne poznajo tudi oni kakšne bližnjice!« je zamrmral profesor in še bolj priganjal svoje popotnike. Onstran predora se je cesta začela viti v klanec, ki je vodil v dolino, potem pa se je vzpenjala v stopničastih terasah. Cesta se je zožila, ob njej so se dvigale stožčaste skale kot kamniti stražni stolpi.

305. S tesno stisnjenimi ustnicami in bledim obrazom je Peggy premagovala vzpetino. »V Machu Pichu bomo varni! V Machu Pichu bomo varni!« si je v mislih nenehoma ponavljala. Da ne bi še bolj utrujala svojih tovarišev, je hotela hoditi brez njihove pomoči. Z velikim naporom se ji je posrečilo. Le Hen je še vedno pestoval malo Alo.

306. Ko so polegale čez skale dolge sence zahajajočega sonca, je profesor obstal na vrhu grebena. Pred njim se je kot velika črna senca širilo staro mesto Inkov. Na vzhodu je že vzhajal mesec in srebri častljivo kamnito zidovje nad globokimi prepadi. S tihim občudovanjem so popotniki zavili na zapuščene ulice nekdanj cvetočega mesta.